

рову та відпочинку. Саме в цих напрямках має розвиватися ринок праці, доцільна організація громадських робіт;

- заходи по раціоналізації ринку аграрної праці в південних районах області – Бердянському, Приморському, Приазовському мають враховувати їх унікальний рекреаційний потенціал. Розвиток рекреації має базуватися перш за все на високоякісному продовольчому забезпеченні. Часто воно здійснюється приватними підприємцями, малими фірмами, які не в змозі забезпечити рівень товарності продукції та обслуговування. Між тим спеціалізація на продовольчому забезпеченні рекреаційних зон допомогла б створити нові робочі місця в цих районах;

- у приміських районах – Мелітопольському, Запорізькому, Василівському, Камуянсько-Дніпровському, Новомиколаївському велике значення має організація та фінансування громадських робіт, в першу чергу природоохоронних – впорядкування селітебних ландшафтів,

будівництво сучасних автомагістралей з відповідною інфраструктурою, створення зон масового відпочинку для міських та сільських жителів. Створенню додаткових робочих місць будуть сприяти і структурні зрушення в спеціалізації сільського господарства та використанні сільськогосподарських робіт.

1. Богиня Д.П. Соціально-економічний аспект праці в регіонах з підвищеним рівнем безробіття// Україна: аспекти праці. – 1998. – № 1. – С.3-9.

2. Долішній М.І., Алушко С.М., Бандур С.І. Трудовий потенціал і зайнятість: теоретичні основи та регіональні особливості. – Ужгород: Карпати, 1997. – 422с.

3. Економічна активність населення Запорізької області/ Статистичний збірник. – № 05-15/228. – 2005. – 216 с.

In the given article the basic problems of the regional market labour formation have been observed, taking into consideration the modern tendencies of demographic state in Zaporozhye region. The principal trends of the regional policy in the sphere of population employment have been singled out.

Угрин М.В.

РОЗВИТОК МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ РЕГІОНУ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІ

У статті розглянуто галузеву структуру малих підприємств Івано-Франківської області, демографічні події, що відбулись за останні роки, обсяги реалізованої продукції (робіт, послуг) підприємств з різними видами діяльності та формами власності.

Ключові слова: стратегія розвитку, динаміка, попит, пропозиція, галузева структура.

І. Вступ. Сучасний стан економічного, політичного та соціального розвитку нашої держави зумовлює використання об'єктивної оцінки тих процесів і змін, які мають місце в період державотворення. Тому, діяльність підприємств малого бізнесу в ринкових умовах господарювання постійно потребує істотного вдосконалення системи управління виробництвом з використанням поточних розрахунків та глибоким економічним аналізом. Серед численних змін, що відбулись в Україні

з часу набуття політичної незалежності найпомітніше місце посідають зміни, що відбулись в процесі реформування підприємств та організацій в зв'язку із зміною форм власності та видів економічної діяльності. Історичний досвід суспільного розвитку стверджує, що в усіх випадках перемагає та соціально-економічна формація, яка забезпечує якісно вищий рівень суспільства порівняно з попередньою, яку вона змінює. В умовах ринкових економічних відносин основна увага приділяється розвитку підприємств незалежно від їх підпорядкування та форм власності, оскільки саме на цьому рівні створюються мета – матеріальні блага, надаються необхідні послуги.

Ефективне управління підприємством вимагає глибокого економічного аналізу, особливостю якого є процес пізнання на основі інформаційного зображення явищ і процесів господарської практики. Чим детальніша і точніша інформаційна модель економічної системи будь-якого рівня, тим кращі можли-

вості формування вагомих пропозицій для її вдосконалення. Пізнавши внутрішню сутність економічних явищ і процесів, характер і закономірності їхньої зміни та розвитку, можна побудувати інформаційну модель економічної системи за відповідними потребами та можливостями. В економічно розвинутих країнах з ринковою економікою існує біля 200 різноманітних центрів по наданню консультацій та послуг з підтримки та розвитку малих підприємств. В основному це мережа консультативно інформаційних установ, дорадчих органів. В Україні дана мережа в стадії розвитку та існує у формі бізнес-центрів.

Для дослідження економічних явищ та процесів пріоритетним є опрацювання даних за фактами господарського життя, що вже відбулися. Тріада процесу пізнання виражає природу аналізу, які взаємопов'язані. Вона складається з таких економічних процесів: спостереження, абстрактне мислення та практика. Або збір та систематизація вхідної інформації, вихідна інформація та підсумки діяльності. Розвитку та проблемам малого бізнесу присвячені дослідження вчених З.С. Варналія [1], Н.І. Галан [2], О.Є. Кужель [3], Є.В. Мниха [4] та ін. Однак, в працях цих авторів досліджуються ці питання в цілому по Україні. Тому, проблеми та стратегія розвитку малих підприємств в кожному регіоні зокрема потребують дослідження.

II. Постановка завдання. Не дивлячись на підтримку розвитку підприємств малого бізнесу в Україні вони працюють в середовищі підвищеного ризику та невизначеності. Тому, для успіху в бізнесі незалежно від виду діяльності, форми власності та кількості працюючих вони повинні професійно займатись бізнес-плануванням, прогнозуванням та економічним аналізом. Відносно до Господарського кодексу України від 16.01.2003 р. № 436-IV суб'єктами малого підприємництва визнаються підприємства, в яких середня чисельність працюючих за рік не перевищує 50 осіб та обсяг річного валового доходу – 500 тис. євро.

Діяльність малих підприємств є предметом зацікавленості багатьох користувачів, які мають прямий і не прямий інтерес. В першу чергу для адміністрації самого підприємства з

метою визначення кількості споріднених за видом діяльності малих підприємств-конкурентів. Питання динамічних змін за видами економічної діяльності є предметом зацікавленості органів місцевого самоврядування в процесі розробки перспективних та поточних планів розвитку. Оцінка стратегії розвитку регіону, що відбулись в структурі підприємств з різними видами діяльності та формами власності в динаміці, питома вага робіт та послуг в загальному обсязі регіону – мета дослідження даної праці.

III. Результати. Останні 5 років тенденція значного збільшення кількості підприємств малого бізнесу призупинилась. В основному це зумовлено тим, що ринок насичений імпортованими товарами, а для виробництва вітчизняних, конкурентноздатних – відчутний брак професійних кадрів.

Саме географічне розміщення Івано-Франківської області сприяло швидкому наповненню ринку товарами та послугами іноземного виробництва. Тому, вибір виду економічної діяльності при реєстрації має велике значення.

На початок 2007 р. в регіоні функціонувало 7628 малих підприємств (без фермерських господарств, фізичних осіб, банків) з різними видами економічної діяльності. У порівнянні з 2000 р. кількість малих підприємств збільшилась на 1482 одиниці (24%). Питома вага економічно активних малих підприємств в області в загальному по Україні за підсумками 2006 р. становила тільки 2,5%.

На 10 тис. осіб наявного населення в області припадає на початок 2007 р. 55 малих підприємств, в той час як в середньому по Україні – 66 (табл. 1).

Приведені дані наглядно свідчать про те, що в областях, які межують з Івано-Франківською активніше йде процес створення малих підприємств тільки у Львівській та Закарпатській областях.

Аналізуючи діяльність малих підприємств області за видами економічної діяльності помітні зміни у 2006 р. в порівнянні з 2003 р. у збільшенні питомої ваги підприємств виробничої сфери з 33,8% до 34,6% і в свою чергу зменшення невиробничої сфери з 66,2% до 65,4%. Однак, ці структурні зміни незначні оскільки збільшення кількості підприємств

Таблиця 1

Кількість малих підприємств на 10 тис. осіб наявного населення

(одиниць)

Регіони України	Роки					
	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Івано-Франківська	46	48	52	52	54	55
Закарпатська	51	52	52	60	63	63
Львівська	53	56	59	62	63	68
Тернопільська	30	32	37	38	39	41
Чернівецька	39	40	41	41	43	44
Україна	48	53	57	60	63	66

виробничій сфері відбулось за рахунок малих підприємств тільки будівельної галузі (з 8,9% в 2003 р. до 11,1% в 2006 лр.).

Як і в попередні роки найбільшу питому

вагу в невиробничій сфері становлять торгівля, ремонт автомобілів та предметів особистого вжитку – 35,4%. (табл. 2)

Досліджуючи діяльність малих підпри-

Таблиця 2

Кількість підприємств за основними видами економічної діяльності Івано-Франківської області

Види економічної діяльності	Роки							
	2003		2004		2005		2006	
	один.	%	один.	%	один.	%	один.	%
Промисловість всього	1384	19,0	1429	19,7	1398	18,8	1393	18,3
Будівництво всього	652	8,9	694	9,6	764	10,3	846	11,1
Сільське господарство, мисливство	422	5,8	400	5,5	403	5,4	384	5,0
Рибальство, рибництво	9	0,1	11	0,2	11	0,1	17	0,2
<i>Виробнича сфера, всього</i>	<i>2467</i>	<i>33,8</i>	<i>2534</i>	<i>35,0</i>	<i>2576</i>	<i>34,6</i>	<i>2640</i>	<i>34,6</i>
Торгівля, ремонт автомобілів	2879	39,5	2671	36,8	2653	35,6	2702	35,4
Діяльність готелів	312	4,3	306	4,2	317	4,3	333	4,4
Діяльність транспорту і зв'язку	254	3,5	268	3,7	308	4,1	306	4,0
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг	905	12,4	1006	13,8	1100	14,8	1183	15,5
Охорона здоров'я	80	1,1	84	1,2	91	1,2	96	1,3
Діяльність у сфері культури та спорту	272	3,7	278	3,8	285	3,8	260	3,4
Інші	118	1,7	112	1,5	115	1,6	108	1,4
<i>Невиробнича сфера, всього</i>	<i>4820</i>	<i>66,2</i>	<i>4725</i>	<i>65,0</i>	<i>4869</i>	<i>65,4</i>	<i>4988</i>	<i>65,4</i>
Всього по регіону	7287	100	7259	100	7445	100	7628	100

емств спостерігаються явища коли наростивши обсяги виробництва продукції (робіт, послуг), досягнувши законодавчо встановлених нормативів переходять в коло великих підприємств. Тому, спостерігається зменшення частки продукції малих підприємств в загальному обсязі реалізованої продукції (робіт, послуг) в середньому по Україні, в Івано-Франківській області та в областях, що межують з нею (таб. 3).

мічно активних підприємств, що займались операціями з нерухомим майном, орендою, інжинірингом та наданням послуг підприємцям. У 2003 р. таких послуг було надано на суму 81,2 млн. грн., а у 2006 р. на 155,5 млн. грн., або майже у 2 рази більше. В розрахунку на одне підприємство цього виду діяльності це відповідно становить 89,8 тис. грн. та 131,8 тис. грн. (146,8%).

Слід зазначити, що збільшується в регіоні

Таблиця 3

Частка продукції малих підприємств в загальних обсягах реалізованої продукції (робіт, послуг) (у відсотках)

Регіони України	Роки				
	2002	2003	2004	2005	2006
Івано-Франківська	13,2	9,3	7,3	9,4	7,0
Закарпатська	18,1	14,2	9,2	11,2	10,9
Львівська	10,0	8,3	7,8	8,4	7,4
Тернопільська	15,6	16,1	12,8	13,1	12,3
Чернівецька	17,7	17,3	14,3	13,3	12,7
Україна	6,7	6,06	5,3	5,5	4,8

Обсяг реалізованої (робіт, послуг) малими підприємствами Івано-Франківської області за основними видами промислової діяльності становив у 2006 р. 267,2 млн. грн. проти 217,1 млн. грн. у 2003 р. (123,1%). В розрахунку на одне мале підприємство основним видом діяльності якого є промисловість становить відповідно 191,8 тис. грн. та 156,8 тис. грн. (122,3%).

Малими підприємствами Івано-Франківської області невиробничої сфери у 2006 р. основним видом діяльності яких є оптова та роздрібна торгівля, ремонт автомобілів, побутової техніки та предметів особистого вжитку обсяг реалізованої продукції (робіт, послуг) в діючих цінах склав майже 649 млн. грн. проти 531,5 млн. грн. у 2003 р. (122,1%). У розрахунку на одне економічно активне мале підприємство це становить відповідно 240,2 тис. грн. та 184,6 тис. грн. (130,1%). Найбільшу питому вагу (64,8%) становить в загальному обсязі наданих послуг оптова торгівля і посередництво в оптовій та роздрібній торгівлі.

Зросли обсяги реалізованих послуг еконо-

мічно активних підприємств, що надають комунальні та індивідуальні послуги, та в сфері культури і спорту. Питома вага обсягу реалізованих послуг цими підприємствами в загальній сумі області незначна (1,8%). Однак, дані підприємства ще не визначились на ринку послуг.

IV. Висновки. Не дивлячись на проблеми, що стримують розвиток малого підприємництва в Україні та невизначеність за окремими видами економічної діяльності кількість їх щорічно збільшується, розширюється мережа підприємств по наданню нових видів послуг.

Визначаючи попит на товари та послуги спостерігається в динаміці перерозподіл малих підприємств за видами економічної діяльності. Так, у виробничій сфері зменшується кількість малих підприємств, що займались виробництвом сільськогосподарської продукції та збільшується кількість підприємств будівельного спрямування. У невиробничій сфері зменшилась кількість малих підприємств в сфері надання комунальних та індивідуальних послуг та значно збільшилась

кількість підприємств, що здійснюють операції з нерухомим майном, орендою, інжинірингом.

Потребу у товарах та послугах диктує ринок та попит і платоспроможність населення. Ці умови та ряд інших факторів таких як законодавство, підтримка малого підприємництва органами місцевого самоврядування, фінансова стабільність та забезпечення кваліфікованими кадрами дають можливість ефективному розвитку малого підприємництва в Україні.

Велике значення мають державні цільові програми, що носять прозорий характер. Подолання негативних тенденцій у розвитку малого підприємництва в значній мірі залежить від вчасного та якісно проведеного економічного аналізу як за окремими напрямками діяльності, так і цілому по регіону.

1. Варналії З.С. Мале підприємництво: Основи теорії і практики – 2-ге вид., перевид. і доповнене. – К.: Знання, КОО, 2003. – С. 18-35.

2. Галан Н.І. Державна підтримка малих та середніх підприємств в Європейському союзі // Фінанси України. – 2005. – № 5. – С. 112-118

3. Кузьель О. Регіональні особливості підтримки малого бізнесу // Економічний часопис. – 1999. – № 8. – С. 17-18.

4. Мних Є.В. Економічний аналіз вид. 2-ге, перероб. та доп. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – С. 9-11.

5. Мале підприємництво Івано-Франківщини у 2003-2006 роках. Статистичний збірник. – Головне управління статистики в Івано-Франківській області, 2007. – С. 5-42.

6. Стратегія економічного та соціального розвитку України (2004-2015 роки) «Шляхом Європейської інтеграції» // Авт. кол.: Гальчинський А.С., Заєць В.М. та ін. – К.: ВЦ Держкомстату України, 2004. – С. 16.

The structure of branches of small enterprises of Ivano-Frankivsk region, and the demographical events, which took place for the previous years, the quantity of the realization of products (job, service) of enterprises with different kinds of activity and property's forms are worked out.

Мацола М.М.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ В СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ

У статті проаналізовано соціально-економічне становище сільських населених пунктів України, як передумови формування людського капіталу на селі. Запропоновано шляхи покращення добробуту сільських жителів.

Ключові слова: *депопуляція, людський капітал, зайнятість населення, безробіття, природний рух населення, добробут, соціальна інфраструктура.*

I. Вступ. Системна криза, яка спіткала Україну з переходом від командно-адміністративної до соціально-орієнтованої ринкової економіки спричинила глибокий соціально-економічний занепад села.

Сучасне соціально-економічне становище в сільській місцевості характеризується деградацією соціальної інфраструктури, спадом виробництва. занепадом сільського господар-

ства, значних диспропорцій між попитом і пропозицією робочої сили, поглибленням демографічної кризи. Занепад села викликає глибоке занепокоєння у суспільстві. Слід відмітити, що сільське населення - найбільш уразлива соціальна група, тому потребує постійної уваги з боку держави і соціального захисту у випадку існування несприятливої кон'юнктури на ринку робочої сили.

Занепокоєння викликає і той факт, що за період реформування економічних відносин на селі майже зникли мотиваційні чинники до праці та сільського способу життя, сільське господарство стало найменш привабливою сферою господарської діяльності, праця в особистих селянських господарствах малопродуктивною, а саме ведення особистого селянського господарства і обробіток землі базується на примітивній технології. Селяни практично не мають доступу до дешевих кредитних ресурсів, нових сільськогосподарських